

POSTANITE SOUREDNIK ENCIKLOPEDIJE!

Morda marsikateri uporabnik interneta še ne ve, da je po vzoru odprtokodnega gibanja leta 2001 nastala Wikipedia, brezplačna enciklopedija, ki nastaja skrajno demokratično – ureja jo lahko prav vsak.

Piše: Mitja Mavsar

mitja.mavsar@mojmikro.si

Verjetno se strinjate, da je iskanje znanja v spletu veliko udobnejše od obiskovanja knjižnic, dviganja desetkilskih knjig ter izgubljanja v neskončnih kazalnih in indeksih. Česar ne najdemo v spletu, to najverjetneje sploh ne obstaja! A ker je splet divjina, kjer objavlja že vsak, ki ima pet minut časa, je vprašljiva zanesljivost prav vsake pridobljene informacije. Še zlasti kadar iščemo zanesljive vire, v spletu pogosto naletimo na težavo: nikakor ne moremo vedeti, ali je določen podatek objavila oseba z dovolj znanja o področju ali pa si ga je nekdo preprosto izmislil. Za večjo zanesljivost je pametno preiskati več spletnih virov ali pa se za definicijo obrniti na katero od **enciklopedij**.

ZGODOVINA E-ZBIRK ZNANJA

Že v začetku devetdesetih je slavo dosegla multimedijška zbirka **Encarta**, na CD-jih so izšli vsi pomembnejši **slovarji**, slovenski e-svet pa je na primer zaznamovala že kar legendarna zbirka slovarjev **ASP**. Elektronski nosilci so se izkazali kot odlični za zapisovanje, urejanje in posredovanje velikih količin podatkov in znanja.

Po vzponu vsakdanje rabe interneta so vzbrstele tudi prve spletne zbirke. Izvrsten zgled za spletno različico enciklopedije je **Britannica** (www.britannica.com). Gre za zanesljiv vir preverjenih informacij. Kot vse papirnate enciklopedije, tudi spletno Britannico in njeno slavno papirnato sestro oblikuje mreža univerzitetnih strokovnjakov s posameznih področij.

BREZPLAČNA ENCIKLOPEDIJA

A splet ne bi bil splet, če plačljiva spletna storitev ne bi kmalu dobila svojo brezplačno različico. Po vzoru odprtokodnega gibanja je leta 2001 nastala **Wikipedia**, brezplačna enciklopedija, ki nastaja skrajno demokratično – ureja jo lahko prav vsak. Nasprotje Britannice in Wikipedie bi lahko primerjali z nasprotji Microsoft–Linux, ASP–PHP itd. Enciklopedija Wikipedia se je začela z vizijo, da lahko tisoči spletnih uporabnikov ustvarijo prav tako ali

še kakovostnejšo zbirko znanja, kot jo ustvari peščica strokovnjakov.

In glede na rezultate so imeli prav. Koncept Wiki sega v devetdeseta leta, ko so strokovnjaki, ki so raziskovali jezikovne vzorce, zasnovali sistem, ki povezuje znanje na način, **kot ljudje običajno povezujemo pojme v svojih glavah**. V obliki, kot jo poznamo danes, je Wikipedia nastala januarja 2001. Zaradi učinkovite možnosti enostavnega urejanja so na isti odprtokodni programski rešitvi kmalu nastali tudi **Wiktionary** (odprti slovar), **Wikibooks**, **Wikinews** in mnoge druge podobne zakladnice znanj.

KAKO DELUJE?

Wikipedia deluje po načelu **spletne skupnosti**, kjer lahko vsakdo vidi ter tudi dodaja in ureja katerikoli slovarski članek ali definicijo. Spremembe se shranjujejo v zgodovino sprememb, in če se morda pojavi vandal, ki ne želi prispevati, pač pa kaj uničiti, je slovarski članek mogoče takoj **povrniti** v katerokoli prejšnjo obliko. Nad vsakim člankom in spremembo bdijo **administratorji**, ki preverijo, ali je bila sprememba pozitivna ali ne.

Če je članek prekratek ali vpiječo čuden, mu administratorji v nekaj urah dodajo oznako »**škrbina**«, kar pomeni, da je članek slab in da ga je priporočljivo nadgraditi, označujejo pa se tudi **slogovno nepopolni** članki, ki ne ustrezajo jezikovnim pravilom oz. slogu enciklopedije.

Ta članek je **škrbina**. Slovenski **Wikipediji** lahko pomagate tako, da ga dopolnite z vsebino.

uporabniki lahko z enim klikom dostopajo do okna za urejanje novega ali obstoječega članka. Odpre se jim okno za urejanje, kjer lahko s posebnim označevalnim jezikom uredijo prispevek, kliknejo shrani in prispevek je objavljen. Administratorji (izkušeni uporabniki višjega ranga) ponavadi že v nekaj urah preberejo spremembe in jih ovrednotijo ali spremenijo. Pri vandalizmu se zlonamerne uporabnike izloči (ban).

Zanimiva je primerjava označevalnih jezikov HTML in wiki. Jezik wiki je veliko preprostejši in primer nadbesedilnega sestavka je občutno krajši in preglednejši.

```
<P><STRONG>Agregatno stanje</STRONG> <A HREF="#nov.html">snovi</A> je določeno z urejenostjo <A HREF="atom.html">atomov</A> ali <A HREF="molekula.html">molekul</A>. Razlikujemo:
```

```
<UL>
<LI><A HREF="#trdnina.html">trdnine</A>
<LI><A HREF="kapljevina.html">kapljevine</A>
<LI><A HREF="plin.html">pline</A>
</UL></P>
```

```
'''Agregatno stanje''' [[snov]]i je določeno z urejenostjo [[atom]]ov ali [[molekula|molekul]]. Razlikujemo:
* [[trdnina|trdnine]]
* [[kapljevina|kapljevine]]
* [[plin]]e
```

Osupljive statistike

Wikipedia vsebuje približno **1,5 milijona člankov**. Od teh je 500.000 napisanih v angleščini, 200.000 v nemščini in 100.000 v japonščini. Danes pri njenem nastajanju sodeluje več kot **15.000 aktivnih avtorjev**, obstaja pa že v več kot 100 jezikih. Vsak dan Wikipedio obišče več sto tisoč uporabnikov, ki naredijo na deset tisoče popravkov in ustvarijo več tisoč novih člankov.

Wikipedia eksponentno raste. V začetku leta 2003 je bilo število člankov 100.000, po dveh letih jih je 15-krat več. S takšnim trendom rasti je povsem mogoče pričakovati, da bodo kmalu pokrite vse potencialne teme, ves čas pa seboljšata tudi ažurnost in kakovost obstoječih člankov.

ODPRTOST IN AŽURNOST

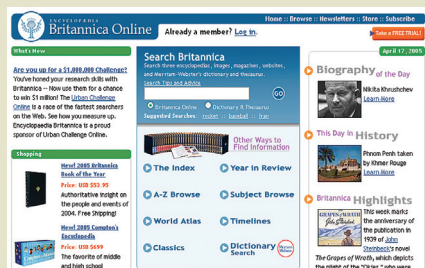
Največja prednost Wikipedie je njena odprtost do uporabnikov. **Tim Berners-Lee**, tako rekoč izumitelj svetovnega spleta in avtor znane knjige *Weaving the Web*, pravi, da je splet postal medij, ki ga je enostavno brati, a razmeroma težko urejati. V svoji knjigi prerokuje, da bi splet postal bolj interaktiven, če bi bilo spletne vsebine mogoče urejati kar s spletnim brskalnikom. Projekti odprte vsebine, kot so Wikipedia, tej viziji lepo sledijo. Urejanje z jezikom wiki je veliko preprostejše od urejanja HTML-ja in se ga je mogoče naučiti v nič več kot nekaj minutah.

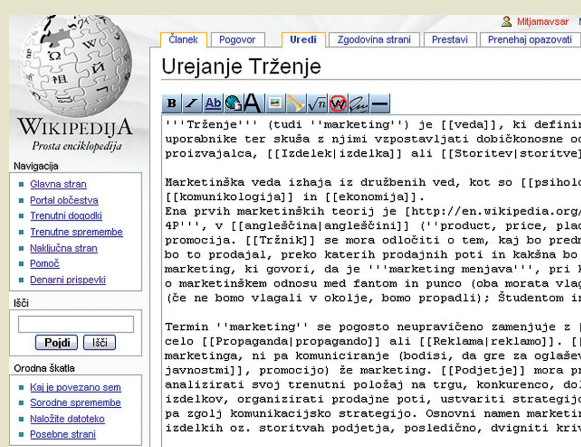
In zato je avtorjev ogromno. Za primer navedimo, da je frekvenca popravljanja običajne enciklopedije največ enkrat na leto – **Wikipedia se izboljša več stokrat dnevno!** Ker se znanost in vse aktualne zadeve zelo hitro spremenjajo, je tovrstna ažurnost vsekakor dobrodošla.

Ker gre za projekt odprtega tipa, je odklonskih dejanj malo, če pa že kdo vandalizira član-

Sistem, na katerem vse skupaj deluje, se imenuje **MediaWiki**. Gre za **odprtokodno** rešitev, zgrajeno z jezikom PHP in z relacijsko zbirko podatkov MySQL. Ustvarjena je bila za delovanje Wikimedie, a uporablja jo lahko vsakdo, ki ima znanje za vzpostavitev in želi postaviti svoj projekt wiki.

Za urejanje prispevkov uporabniki uporabljajo poseben jezik wiki (wiki v havajščini pomeni hitro). Tudi anonimni

ke, piše mnenja namesto dejstev ipd. se o njegovem početu hitro vzpostavi debata. Vsakdo lahko pride in ustvari članek in vsakdo ga lahko komentira in popravlja. Če je njegovo delo slabe kakovosti, ga hitro kdo ošteje ali pa preprosto popravi njegove napake. Tovrstna regulacija se je izkazala za učinkovito, kaže pa se tudi trend, da z naraščanjem števila uporabnikov narašča tudi kakovost informacij.

PESTROST IN GLOBINA

Ker ljudi zanima marsikaj, v Wikipedii ne najdemo zgolj člankov s splošnim znanjem, temveč recimo tudi informacije o najbolj zakonitem mestecu na jugu Španije in **podrobnosti o najbolj bizarnih hobijih**, kot so recimo navodila, kako skrbeti za kamen, kot bi bil domači ljubljencek ;) Tovrstne zanimivosti nikoli ne najdemo me-

sta v klasičnih enciklopedijah. Zato lahko rečemo, da je Wikipedia ljudska enciklopedija. Ima vse, kar imajo strokovne, hkrati pa vsebuje zanimanja običajnih posameznikov.

Še posebej natančno so v Wikipedii pokrite kontroverzne teme, ki pritegnejo zanimanje mnogih. Če vas na primer zanima izraelsko-palestinski spor ali pa dogajanje v Kašmirju, je Wikipedia dober začetek. Ker se

Zaradi učinkovite možnosti enostavnega urejanja so na isti odprtokodni programski rešitvi kmalu nastali tudi Wiktionary (odprti slovar), Wikibooks, Wikinews in mnoge druge podobne zakladnice znanj.

avtorji s kontroverznimi temami veliko ukvarjajo, je končna posledica dobra in uravnotežena predstavitev obeh strani. Članki, ki jih več posameznikov pili že dlje časa, so na izjemno visoki ravni.

VELIKO ISKALNIŠKEGA PROMETA

Ogromno prometa na Wikipedinih spletnih straneh pride iz iskalnikov. Dejstvo je, da imajo iskalniki »radi« vsebinsko bogate strani in da naravnost obožujejo strani z mnogo povezavami. Več ko je na Wikipedii kakovostnih, med sabo povezanih vsebin, več ljudi do teh člankov ustvari povezavo na svoji spletni strani in višja je Wikipediina uvrščenost v Googlu. Opazujte: ko v Googlu iščete katerokoli definicijo, je verjetnost, da boste zašli na Wikipediine strani, zelo velika.

KRITIKE: NEZANESLJIVOST IN NETOČNOST?

Najpogostejše kritike govorijo o **slabi kakovosti** vnesenih člankov. Dejstvo je, da anonimnost prispevanja ne koristi kakovosti. Pri večini člankov ne moremo določiti vira, zato jih je težko preveriti, če pa že imajo vir, gre pogosto za kako spletno stran, ki ji prav tako ne gre zaupati.

Avtor članka lahko tudi povsem nalašč v vsebino zakoplje nesmisel ali **zavajajočo informacijo**, ki jo bodo drugi odkrili šele čez več me-

secev! A vendar. Zavajajoče informacije lahko vsebujejo tudi navadne enciklopedije, razlika je morda le v tem, da v slednjih napak pogosto ne odkrijejo nikoli.

Sporno je tudi osrednje »wikipravilo«, ki pravi, naj se avtorji izogibajo izražanju osebnega mnenja in naj pišejo nepristransko resnico. Filozofi bi rekli, da absolutne resnice, ki bi veljale za vse in ob vsakem času, sploh ni. Wikipedia s svojo odprtostjo seveda ne doseže absolutne resnice, a ji je hudo blizu! Kdorkoli se s kakšnim

dejstvom ne strinja, ga lahko spremeni, kot misli, da je prav, ali pa o resnici z drugače mislečimi debatira oz. glasuje. Tako je dobro poskrbljeno, da so članki razmeroma blizu splošno sprejetim resnicam.

Postanite wikiholik!

Angleška Wikipedia je s poldrugim milijonom člankom že po nekaj letih delovanja zrasla v enciklopedijo zavidljivega obsega in kakovosti. Kakovost vsebin pa se z leti in množično rabo lahko le še dviguje. Očitno je, da je eksperimentalni projekt ustvaril neprecenljivo, demokratično urejeno in ves čas rastočo zbirko človeškega znanja!

Slovenska Wikipedia na spletnem naslovu <http://sl.wikipedia.org> še zdaleč ni tako popolna kot angleška različica, a se tudi lepo razvija. Preverite jo in sodelujte! Sam sem dodal nekaj člankov, jih pilil in se ob prispevanju za skupnost prav dobro počutil. A pazite. Wiki skriva pretečo nevarnost: Zelo hitro lahko postanete wikiholik.

Definicijo za tovrstno stanje sem poiskal kar v Wikipediji: **Wikiholik** je človek, podvržen veliki količini wiki urejanja. Prizadeta oseba, čeprav se pogosto ne zaveda, čuti visoko raven wikistresa. Simptomi:

- 1) Tipičen wikiholik vsak dan naredi vsaj 50 popravkov.
- 2) Tipka F5 (Osveži) je tako močno rabljena, da ne deluje več. ■

NAJOBSEŽNEJŠI, NAJNOVEJŠI IN PRVI LEKSIKON V SLOVENIJI V ELEKTRONSKI OBLIKI!
CD-ROM: VELIKI SPLOŠNI LEKSIKON

NOVO

Prva slovenska plošča CD-ROM s splošno leksikografsko vsebino.

- 100.000 gesel in podgesel
- 5.000 ilustracij, zemljevidov in preglednic
- en vir, ki zadovolji potrebe vse družine, pa tudi zahtevnejših iskalcev informacij in znanja
- hitri odgovori na vsakodnevna vprašanja
- idealno za šolarje, dijake in študente

Cena: 28.900,00 SIT

www.dzs.si
telefon: 01 230 96 50
info.narocila@dzs.si